

“1) Sanık ... hakkında Bursa Cumhuriyet Başsavcılığının 29.07.2015 tarih ve 2015/14018 numaralı iddianamesi ile TCK'nın 142/2-h, 35, 53 maddelerinin uygulanması talebiyle dava açılmıştır.

2) Sanığın bilinen son adresine iddianame ve duruşma günü tebliğ edilmiş, sanık duruşmaya katılmadığı için 04.12.2015 tarihinde savunmasının alınması için yakalama kararı verilerek yakalama emri düzenlenmiştir.

3) Anayasa Mahkemesine başvuru tarihi itibarıyla henüz sanık yakalanamamış ve savunması alınamamıştır.

4) 13.09.2023 tarihli duruşmada, Mahkememiz CMK'nın 191/3-b bendinin tümünün ve bağlantılı olarak CMK 202/4-a bendindeki “anlatılması” ibaresinin Anayasa'nın 2 ve 36 maddelerine aykırı olduğu kanaatine vararak, 6216 sayılı Kanun'un 40 maddesi gereğince Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurma kararı vermiştir.

5) Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Savunma hakkı, hukuk devleti ilkesinin gereklerinden ve adil yargılanma hakkının önemli güvencelerinden biri olması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde ayrıca ifade edilmiştir (... , § 40).

6) Ceza yargılamasında savunma haklarının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindedir (... , § 32). İddiaya karşı etkin bir savunma hakkı tanınmadığı sürece silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun muhakeme yapılması ve maddi gerçeğe ulaşılması da mümkün değildir (... , § 41).

7) Resmi mercilerin, suç isnadı altında olan kişiye yöneltilen suçlamaların bildirilmesinde aşırı özen göstermesi gerekir. İddianame, ceza davalarının kovuşturma aşamasında belirleyici bir rol oynar. Sanık, iddianamenin tebliğiyle resmi olarak kendisine yöneltilen suçlamaların hukuki ve olgusal temelinden yazılı olarak haberdar olur (Kamasinski-Avusturya, 19 Aralık 1989 tarihli karar; Söylemez/Türkiye).

8) Suç isnadı altındaki kişiye savunma hakkının şeklen değil gerçek anlamda sağlanması gerekir. Bunun için suç isnadı altında bulunan kişiye, savunmasını hazırlayıp mahkeme önünde dile getirebilmesi ve böylece yargılamanın sonucunu etkileyebilmesi için isnadın bildirilmesi gerekmektedir. Hakkındaki isnadı bilmeyen kimsenin savunma yapması mümkün değildir. Dolayısıyla isnadın bildirilmediği bir yargılamanın adil olduğundan söz edilemez. Bu itibarla adil yargılanma hakkı isnadın bildirilmesine ilişkin güvenceyi de kapsamaktadır.

9) İsnat, sanığın savunma yapabilmesi için bildirilmektedir. Bunun için bildirimde, sanığın hangi fiil ile suçlandığının ve hangi suçu işlediğinin açıklanması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle sanık, isnadın sebebinden ve niteliğinden haberdar edilmelidir. Sanığın hangi fiili nerede ve ne zaman işlediği (yüklenen suçu oluşturan olay/olaylar) isnadın sebebini oluşturur. Bunların soyut olarak değil sanığın savunma hazırlayabilmesine yeterli düzeyde ve ayrıntılı olarak açıklanması gerekir. Böylelikle sanık, davaya konu fiili nerede ve ne zaman işlemekle suçlandığını bileceğinden savunmasını buna göre yapabilecektir. Fiilin hukuki yönden vasıflandırılması ise isnadın niteliğidir. Suçlamanın niteliği hakkındaki bilgi de savunma yapmaya yeterli düzeyde olmalı ve bildirimde sanığın işlemekle suçlandığı fiilin hangi normu ihlal ettiği belirtilmelidir (... , § 43).

10) Ceza kovuşturmasında kişiye resmen suç isnadının yapıldığı belge iddianamedir. İddianamenin, sanığın savunmasını hazırlayabilmesine imkân vermek için isnat edilen suç fiillerinin yerini ve zamanını göstermesi, bu fiillerin hukuki nitelendirmesini yaparak ceza kanununda bunların karşılığı olan suçu, cezayı ve varsa güvenlik tedbirlerini göstermesi gerekir. Ceza yargılamasında esaslı bir yeri olan iddianamenin tebliğ edilmesiyle, sanığın, yazılı bir biçimde suçlamaların maddi ve hukuki temelinden resmi olarak haberdar olduğu kabul edilmektedir (... (2) § 87).

11) Yargıtay, çeşitli kararlarında (4. CD, 01.03.2021, 575/6914; 4. CD, 25/05/2015, 14130/29746; Aynı yönde 12. CD, 08.05.2019, 8182/5890; 4. CD, 15/04/2013, 13328/11412; 4. CD, 11.06.2012, 21275/1397; 5. CD, 17.06.2019, 10457/6248; 8. CD, 22.11.2022, 3586/17296; . CD, 23.11.2022, 11384/10437; 9. CD, 01.11.2022 159/9761), savcılığın, resmi ve yazılı suç isnadı olan iddianameyi hazırlarken, iddianamenin “sanığa savunma hazırlayabilmesine imkânı vermesi açısından isnat edilen ve suç sayılan maddi fiilleri, fiillerin hukuki nitelendirmesini, yerini, zamanını açıkça göstermesi, hukuki nitelendirmesi yapılan fiilin, kanunda karşılığı olan suç ve cezası hakkında bilgi içermesi”ni istemekte “İsnat edilen suçun dayanağı olan maddi olaylar hakkında sanığın bilgilendirilmemesi”ni “Sözleşmenin 6/3-a maddesinin ihlali” kabul etmektedir. Bu içtihatlar, isnadın objektif olarak bildirilmesinin hukuken önemini göstermektedir. Zira Yargıtay isnadı açık ve anlaşılır şekilde bildirmeyen iddianameyi hukuken iddianame kabul etmemekte, hukuken iddianame olmayan belgeyle yargılama yapılamayacağına karar vermektedir.

12) 5271 sayılı CMK'nın 191/3-b bendi “İddianame veya iddianame yerine geçen belge okunur” şeklinde kabul edilmişken, 6763 sayılı Kanun'un 29. maddesiyle “İddianame veya iddianame yerine geçen belgede yer alan suçlamaların dayanağını oluşturan eylemler ve deliller ile suçlamaların hukuki nitelendirmesi anlatılır” şeklinde değiştirilmiştir. Aynı Kanun'un 30. maddesiyle CMK'nın 202/4-a bendindeki “okunması” ibaresi “anlatılması” şeklinde değiştirilmiştir.

13) Değişikliğe göre mahkemeler, isnadı resmi olarak bildiren bir metindeki olayları, delilleri, suçun işlendiği yeri ve zamanı, olay-delil ilişkisini, aleyhe ve lehe olan hususları, uygulanması istenilen cezayı, güvenlik tedbirlerini (CMK md 170), metinden “okumak” yerine, metni anladıkları şekliyle öznel olarak “anlatmakla” yükümlüdür.

14) “Anlatmak”, kişinin algısına ve ifade ediş şekline göre içeriği değişen bir durumdur. Aynı metnin değişik kişiler tarafından farklı anlaşılması ve farklı anlatılması kaçınılmaz bir olgudur. Anlatmak suretiyle isnadın bildirilmesi halinde, isnadın nesnel şekilde bildirilmesi söz konusu olamaz. Öznel olarak bildirilmiş isnat ise, kişiye “isnadın sebebinden ve niteliğinden eksiksiz haberdar olma” ve hakkı tanımaz. İsnadın sebebinden ve niteliğinden eksiksiz haberdar olamayan sanığın kendisini etkin şekilde savunması beklenemez. Özellikle birden fazla sanığın yargılandığı, birden fazla sanığa, değişik yer ve zamanlarda işledikleri iddia olunan suçlamalarla ilgili isnatların yöneltildiği iddianamelerde, iddianamenin okunması, isnadın nesle olarak bildirilmesi için gerekli ve zorunludur.

15) CMK 202/4-a bendinin, mahkememizde devam eden davada uygulanma olanağı olup olmadığı henüz belli değildir. Sanık Suriye uyruklu olup, soruşturma aşamasında savunmasını Türkçe yapmıştır. Kovuşturma aşamasında ise yakalama kararı çıkartılmış, yakalama kararı henüz yerine getirilmemiştir. Sanık, Türkçe bilse bile, “kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği” ana dilinde savunma yapmak isteyebilir (CMK 202/4-son). Bu

durumda Mahkememiz tarafından, iptali istenilen CMK 202/4-a bendinin de uygulanması gündeme gelebilir.

16) Şayet Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 2 ve 36 maddelerine göre CMK 191/3-b bendini iptal ederse, benzer bir düzenleme CMK 202/4-a bendindeki kalacak ve Türkçe bilen ve bilmeyen sanıklar arasında isnadın bildirilmesi açısından eşit olmayan bir durum oluşacaktır. Bu nedenle CMK 191/3-b bendi ile CMK 202/4-a bendindeki düzenleme arasında zorunlu hukuki bağlantı olduğu değerlendirilmelidir.

17) Kural olarak iddianame, suç isnadı altında bulunan kişiye tebliğ edilir (CMK md 176). Ancak kimi durumda, iddianame tebliğ edilemez ve yakalama kararı üzerine sanık, ilk kez iddianameyi, yakalama üzerine yapılan sorguda öğrenir. Özellikle böyle bir durumda iddianamenin okunması yerine anlatılması suretiyle savunma alınması, Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesine ve 36. maddede düzenlenen adil yargılanma hakkına düzenleyen maddelerine uygun olmaz.

18) İtiraz başvurusuna konu davada, sanığın yakalanarak mahkememize getirilmesi halinde, iddianame daha önce tebliğ edilemediğinden sanığa okunması değil anlatılması yoluyla isnadın bildirilmesi söz konusu olacaktır.

SONUÇ:

Açıklanan gerekçelerle; 5271 sayılı CMK'nın 6763 sayılı Kanun'un 29. maddesiyle değişik 191/3-b bendinin tamamının ve bağlantılı olarak 6763 sayılı Kanun'un 30. maddesiyle değişik CMK 202/4-a bendindeki "anlatılması" ibaresinin Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olduğundan iptali gerekir.”